DOMSTOLENS DOM

den 20 september 2001 *

I mål C-390/98,

angående en begäran enligt artikel 41 i EKSG-fördraget från Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Förenade kungariket) att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

H. J Banks & Co. Ltd

och

The Coal Authority,

Secretary of State for Trade and Industry,

angående tolkningen av artikel 4 b och c i EKSG-fördraget och kommissionens beslut 3632/93/EKSG av den 28 december 1993 om gemenskapsregler för statsstöd till kolindustrin (EGT L 329, s. 12; svensk specialutgåva, område 8, volym 2, s. 26),

meddelar

* Rättegångsspråk: engelska.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena C. Gulmann, A. La Pergola, M. Wathelet och V. Skouris samt domarna D.A.O. Edward, J.-P. Puissochet (referent), P. Jann, L. Sevón, R. Schintgen och F. Macken,

generaladvokat: N. Fennelly,

justitiesekreterare: byrådirektören L. Hewlett,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— H. J Banks & Co. Ltd, genom M. Hoskins, barrister, befullmäktigad av advokatfirman Eversheds, solicitors,

— Coal Authority, genom D. Vaughan, QC, och D. Lloyd Jones, barrister, befullmäktigade av C. Mehta, solicitor,

— Förenade kungarikets regering, genom R. Magrill, i egenskap av ombud, biträdd av R. Plender, QC, och A. Robertson, barrister,

— Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av N. Khan och P.F. Nemitz, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 6 juni 2000 av: H. J Banks & Co. Ltd, företrätt av M. Hoskins, Coal Authority, företrädd av D. Vaughan och D. Lloyd Jones, Förenade kungarikets regering, företrädd av R. Magrill, biträdd av R. Plender och A. Robertson, och kommissionen, företrädd av K.-D. Borchardt, i egenskap av ombud, biträdd av N. Khan, barrister,

och efter att den 21 september 2000 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Genom beslut av den 31 juli 1998, som inkom till domstolens kansli den 3 november samma år, har Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Förenade kungariket) enligt artikel 41 i EKSG-fördraget begärt förhandsavgörande beträffande tolkningen av artikel 4 b och c i EKSG-fördraget och kommissionens beslut 3632/93/EKSG av den 28 december 1993 om gemenskapsregler för statsstöd till kolindustrin (EGT L 329, s. 12; svensk specialutgåva, område 8, volym 2, s. 26).

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan, å ena sidan, bolaget H. J Banks & Co. Ltd (nedan kallat Banks), med säte i Förenade kungariket, och, å andra sidan, Coal Authority och Secretary of State for Trade and Industry (nedan kallad Secretary of State).

Gemenskapsrättsliga bestämmelser

3 I artikel 4 i EKSG-fördraget stadgas följande:

"Följande åtgärder är oförenliga med den gemensamma marknaden för kol och stål och skall därför upphävas och förbjudas inom gemenskapen på det sätt som anges i detta fördrag:

...

b) åtgärder eller förfaranden som medför diskriminering av tillverkare, köpare eller förbrukare särskilt vad beträffar pris- eller leveransvillkor och fraktpriser liksom åtgärder eller förfaranden som utgör hinder för köparens fria val av leverantör.

c) Subventioner eller statliga stödåtgärder eller särskilda pålagor som ålagts av staterna oavsett i vilken form det sker."

4 Enligt beslut 3632/93 (nedan kallat regelverket), som var tillämpligt vid de tidsperioder som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, var emellertid stöd från medlemsstaterna eller subventioner till kolindustrin tillåten på vissa

villkor och i vissa uppräknade fall, där stödet ansetts vara förenligt med den gemensamma marknadens funktion.

Nationell rätt

5 Banks är ett privat företag som utvinner kol genom dagbrytning. Bolaget är medlem i National Association of Licensed Opencast Operators (den nationella organisationen för exploatörer med licens för dagbrytning av kol, nedan kallad Naloo). H. Banks är ordförande i både Naloo och i svarandebolaget.

6 Genom Coal Industry Nationalisation Act av år 1946 (nedan kallad 1946 års lag) överfördes äganderätten till nästan alla koltillgångar i Förenade kungariket till National Coal Board, som senare blev British Coal Corporation (nedan kallad BCC).

7 BCC har genom 1946 års lag fått den, med vissa undantag, exklusiva rätten att utvinna och bearbeta kol i Förenade kungariket. Enligt section 36 i 1946 års lag har BCC rätt att meddela tredje man licenser att utvinna kol genom dagbrytning mot betalning av royalty (nedan kallade section 36-licenser).

8 Coal Industry Act från år 1994 (nedan kallad 1994 års lag) antogs i syfte att privatisera kolindustrin. Genom den skapades ett nytt normgivande organ, Coal Authority, till vilket äganderätten till alla gruvor och koltillgångar som dittills tillhört BCC, oavsett om de exploaterats eller inte, överfördes den 31 oktober 1994, ett datum kallat "omstruktureringsdagen". Coal Authority har emellertid inte själv rätt att bedriva gruvverksamhet, utan skall bevilja licenser för

exploatering av kol och fastställa villkoren för detta, liksom att bevilja koncessioner avseende nödvändiga markrättigheter. Coal Authority har rätt att bevilja licenser och koncessioner mot royalties. Befintliga section 36-licenser förblev gällande, och royalties för dessa licenser betalas därefter till Coal Authority, men dessa licenser kan, om licensinnehavaren så önskar, omvandlas till sådana licenser och koncessioner som regleras av 1994 års lag. Alla belopp som uppbärs av Coal Authority skall vidarebefordras till Secretary of State.

9 Secretary of State gavs genom 1994 års lag befogenhet att utfärda en plan för omstrukturering av BCC:s tillgångar, rättigheter och förpliktelser, och framför allt rätten att överföra dessa till de bolag som satts att efterträda BCC. Secretary of State antog med stöd av denna befogenhet en omstruktureringsplan enligt vilken BCC fick behålla de tillgångar som behövdes för att kunna fortsätta med befintlig utvinningsverksamhet. Samtidigt gav Secretary of State, med tillämpning av vissa bestämmelser i 1994 års lag och i Coal Authoritys namn, BCC de exploateringslicenser bolaget behövde ha tillgång till från den 31 oktober 1994, och beordrade Coal Authority att bevilja bolaget motsvarande koncessioner. Dessa licenser och koncessioner meddelades utan vederlag. Därefter antog Secretary of State i december 1994 och april 1995 fem planer för omstrukturering av BCC:s gruvverksamhet, genom vilka denna verksamhet överfördes till ett antal bolag, ägda av staten (nedan kallade de statliga bolag som efterträtt BCC). Den engelska delen av BCC:s verksamhet överfördes utan motprestation till bolaget Central and Northern Mining Ltd (nedan kallat CNML).

10 Efter ett offentligt anbudsförfarande i privatiseringssyfte, där Banks inte lämnat något anbud, köptes aktierna i CNML av bolaget RJB Mining (UK) plc (nedan kallat RJB). Enligt villkoren för överlåtelsen har RJB ingen skyldighet att betala något vederlag för rätten att exploatera kol enligt de licenser och koncessioner som tidigare innehades av CNML.

11 Banks innehar section 36-licenser samt koncessioner och licenser som meddelats med stöd av 1994 års lag. Enligt section 36-licenserna skall Banks betala royalty om 2 GBP per ton kol man bryter. Av offentliga dokument från Coal Authority framgår att innehavare av licenser enligt 1994 års lag, utöver administrativa avgifter och en första tillståndsavgift, skall betala en årlig royalty med utgångspunkt i den mängd kol som produceras. Beträffande koncessioner meddelade enligt 1994 års lag skall innehavarna efter förhandlingar med Coal Authority betala antingen en klumpsumma i förskott, en schablonmässigt bestämd periodisk avgift, en periodisk avgift knuten till den mängd kol som utvinns, eller en kombination av två eller tre av dessa sätt att fastställa avgiften.

Bakgrund till målet vid den nationella domstolen

12 Den 19 augusti 1994 ingav Naloo ett klagomål till Europeiska gemenskapernas kommission (nedan kallat klagomålet) i vilket den påtalade att myndigheterna i Förenade kungariket gynnade BCC till nackdel för mindre privata gruvföretag med verksamhet inom dagbrytning. I klagomålet ifrågasatte Naloo för det första det stöd som sedan 1973 mottagits av BCC, och för det andra de villkor och åligganden som BCC enligt lagstiftningen i Förenade kungariket kunde ålägga sina konkurrenter. Enligt Naloo var de royalties som gruvföretagen betalade för dagbrytning oskäligt höga.

13 I klagomålet påtalade också Naloo de negativa verkningarna av den förestående privatiseringen av BCC. I punkt 6.3 i klagomålet, rubricerad "Övergångslösningar [vid privatiseringen]", angav Naloo att man räknade med att royaltybetalningarna med tiden skulle komma att avskaffas och gamla licenser omvandlas till nya, royaltybefriade licenser, men tillade att regeringen hade antytt att royalties fortsättningsvis skulle erläggas fram till privatiseringen och kanske efter det att Coal Authoritys startat sin verksamhet. Detta skulle enligt Naloo kunna leda till

årliga royaltybetalningar till BCC och de statliga bolag som efterträtt BCC, på en nivå av fem miljoner GBP per år. Naloo avslutade med följande:

"BCC eller de bolag som skall efterträda [BCC] kommer därmed att befrias från avsevärda kostnader som fortsättningsvis kommer att belasta deras övriga konkurrenter."

14 I de därpå följande punkterna i klagomålet påpekade Naloo att det föreliggande privatiseringsförslaget, genom en försäljning av BCC:s tillgångar utan skulder och belastningar, skulle vidmakthålla och förstärka effekterna av tidigare vidtagna otillåtna statliga stödåtgärder. Naloo begärde att kommissionen skulle "granska privatiseringsplanen... mot bakgrund av historiken av tidigare stödutbetalningar till [BCC] och av det stöd som utgör en integrerad del av privatiseringen". Naloo anförde att "privatiseringen inte får innefatta vare sig direkt eller indirekt stöd på ett sätt som diskriminerar existerande företag".

15 Kommissionen antog den 3 november 1994 beslut 94/995/EKSG om Förenade kungarikets finansiella åtgärder avseende kolindustrin budgetåren 1994/95 och 1995/96 (EGT L 379, s. 6). Stödet och de finansiella åtgärderna i fråga avsåg åtgärder för att komma till rätta med miljöförstöring till följd av BCC:s utvinning av kol, olika sociala förmåner och rättigheter till fria leveranser av fossila bränslen för före detta anställda vid BCC, samt vissa omstruktureringskostnader för BCC. Kommissionen fastslog i beslutet att detta stöd var förenligt med syftet med beslut 3632/93/EKSG liksom med den gemensamma marknadens funktion.

16 Den 21 december 1994 beslutade kommissionen enligt artikel 66.2 i EKSG-fördraget som rör kontroll av företagskoncentrationer att godkänna RJB:s köp av

CNML (nedan kallat beslutet av den 21 december 1994) (*XXIV:e rapporten om konkurrenspolitiken 1994*, s. 445).

17 Genom skrivelser av den 4 maj och den 14 juli 1995 ifrån dess Generaldirektorat för energi och transporter (GD XVII) besvarade kommissionen de punkter i Naloos klagomål som avsåg statligt stöd. I den första skrivelsen hänvisade kommissionen till de beslut som fattats mellan 1974 och 1994 om godkännande av stöd till kolindustrin i Förenade kungariket. Kommissionen erinrade också om skillnaderna i allmänhet mellan BCC och den privata sektorn, och anförde att villkoren för försäljningen av 28 av BCC:s gruvor år 1993 inte innefattade något statligt stöd, på grund av att dessa gruvor sålts i ett öppet och konkurrensutsatt förfarande. Kommissionen anförde också att försäljningsvillkoren för bolagen som efterträtt BCC genom öppna och konkurrensutsatta anbudsförfaranden garanterade att dessa försäljningar inte innefattade något statligt stöd. Kommissionen ansåg vidare att beslut 94/995, omnämnt ovan i punkt 15 i denna dom, var befogat och påtalade att ett antal av BCC:s driftställen för kolutvinning reserverats för licensförfarande genom Coal Authority. I den andra skrivelsen, som sänts till svar på det svar Naloo givit i anledning av den första skrivelsen, har kommissionen i huvudsak upprepat den första skrivelsens innehåll. I de två skrivelserna har kommissionen uppgett att vad Naloo anfört beträffande royalties alltjämt var föremål för en undersökning i kommissionens Generaldirektorat för konkurrens.

Tvisten i målet vid den nationella domstolen

18 Från den 1 oktober 1995 har Banks upphört att betala royalties till BCC enligt sin section 36-licens. Coal Authority väckte talan vid High Court of England and Wales, Queen's Bench Division (Commercial Court) (Förenade kungariket).

19 Banks yrkade i ett genkäromål att Coal Authority och Secretary of State skulle förpliktas att återbetala royalties som redan erlagts dels enligt bolagets section

36-licenser, dels enligt de licenser och koncessioner som meddelats enligt 1994 års lag, och att betala skadestånd. Till stöd såväl för sitt bestridande av huvudkäromålet som för genkäromålet gjorde Banks gällande att dessa royalties antingen utgjorde diskriminerande behandling som var förbjuden enligt artikel 4 b i EKSG-fördraget eller, i andra hand, särskilda pålagor som var förbjudna enligt artikel 4 c i EKSG-fördraget, enligt vilken i synnerhet särskilda pålagor som ålagts av staterna är förbjudna, oavsett i vilken form det skett.

20 Genom dom i förenklad form ogillade High Court den 3 mars 1997 Banks genkäromål och förpliktade bolaget att betala ifrågavarande royalty till Coal Authority, närmare bestämt omkring en miljon GBP jämte ränta. High Court uttalade sig inte i domen om huruvida de omtvistade royaltyersättningarna var förenliga med EKSG-fördraget. Den ansåg att Banks inte längre hade rätt att föra talan om detta vid en nationell domstol, då det inte väckt talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut av den 4 maj och den 14 juli 1995 genom vilka det klagomål som hade anförts av Naloo, i vilken svaranden var medlem, avslogs.

21 Banks överklagade den domen till Court of Appeal.

22 Inför Court of Appeal har Banks anfört att skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995 inte skall betraktas som ett avslag på Naloos klagomål, och att de av Banks åberopade skälen inte omfattades av sagda klagomål. Enligt Banks har Naloos klagomål endast inneburit ett ifrågasättande av huruvida royaltyersättningarna varit förenliga med EKSG-fördraget avseende den övergångsperiod då BCC hade fortsatt att bedriva verksamhet enligt reglerna i 1994 års lag. Coal Authority och Secretary of State har för sin del anfört att Naloos klagomål avslagits genom kommissionens beslut 94/995 och genom beslutet av den 21 december 1994. Eftersom Banks inte fört talan mot dessa beslut, har bolaget inte rätt att ifrågasätta giltigheten av systemet med royalty.

23 Det framgår av begäran om förhandsavgörande att Court of Appeal är oenig i frågan huruvida Naloos klagomål också omfattar tiden efter det att BCC:s exploateringsverksamhet övertagits av de privata företag som deltagit i de offentliga anbudsförfarandena, som RJB. Court of Appeal har emellertid ansett att, oavsett de olika beslut som kommissionen fattat under 1994 och 1995 avseende kolindustrin i Förenade kungariket och som inte omfattas av begäran om förhandsavgörande, frågan huruvida artikel 4 b och c i EKSG-fördraget har direkt effekt under alla omständigheter måste prövas i målet.

24 Mot denna bakgrund har Court of Appeal beslutat vilandeförklara målet och hänskjuta följande frågor till domstolen för förhandsavgörande:

"1. Kan den särbehandling som avses i Court of Appeals beslut utgöra

— 'diskriminering av tillverkare' i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget,

— en 'särskild pålaga' i den mening som avses i artikel 4 c i samma fördrag, och/eller

— en 'statlig stödåtgärd' i den mening som avses i artikel 4 c i samma fördrag eller i artikel 1 i kommissionens beslut 3632/93/EKSG (EGT L 329, s. 12)?

2. Har artikel 4 b eller 4 c i EKSG-fördraget eller artikel 9.1 eller 9.4 i kommissionens beslut 3632/93/EKSG direkt effekt, och ger de i så fall privata företag rätt att i nationell domstol bestrida ett krav på gruvroyalty från ett offentligt organ och att kräva återbetalning av royalty som har betalats till detta organ, i synnerhet då kommissionen inte har fattat något beslut i enlighet med artikel 67 eller artikel 88 i EKSG-fördraget eller med sitt beslut 3632/93/EKSG eller på annan grund, om att anse att de påstådda omständigheterna utgör 'diskriminering', en 'särskild pålaga' eller 'stödåtgärd'?

3. Om så är fallet, får en nationell domstol fastställa att det föreligger 'diskriminering' i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget, en 'särskild pålaga' i den mening som avses i artikel 4 c i det fördraget eller en 'stödåtgärd' i den mening som avses i nämnda artikel 4 c eller i artikel 1 i kommissionens beslut 3632/93/EKSG trots

— kommissionens beslut 94/995/EKSG (EGT 379, s. 6),

— kommissionens beslut av den 21 december 1994 om att tillåta RJB Mining plc att köpa Central and Northern Mining Ltd,

— skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995 som kommissionens GD XVII skickade till Naloo?

4. Medför den omständigheten att Banks eller Naloo inte

a) ifrågasatte, enligt artikel 33 i EKSG-fördraget, vare sig kommissionens beslut 94/995/EKSG, kommissionens beslut av den 21 december 1994 om att tillåta RJB Mining plc att köpa Central and Northern Mining Ltd eller skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995 som kommissionens GD XVII skickade till Naloo, eller

b) utnyttjade förfarandet enligt artikel 35 i EKSG-fördraget för att begära att kommissionen behandlade de frågor som nu har väckts i målet vid den nationella domstolen,

att Banks enligt gemenskapsrätten inte kan åberopa de påstådda överträdelserna av artikel 4 b eller 4 c i EKSG-fördraget eller av kommissionens beslut 3632/93/EKSG i mål vid de nationella domstolarna?"

Den första frågan

25 Den nationella domstolens första fråga avser huruvida skillnaden i behandling av de företag i kolindustrin som har att erlägga royalty för rätten att exploatera kolfyndigheter och de företag som inte har att erlägga sådan ersättning kan anses utgöra diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget, en särskild pålaga i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget, eller en stödåtgärd i den mening som avses i artikel 1 i beslut 3632/93, innehållande regelverket för stöd till kolindustrin.

26 Banks har anfört att den ifrågavarande skillnaden i behandling utgör en diskriminering av tillverkare och en särskild pålaga som är otillåten enligt artikel 4 b och c i EKSG-fördraget, i vart fall i den utsträckning som den berörda medlemsstaten inte visat att dessa förhållanden svarar mot objektiva och märkbara skillnader mellan de två kategorierna av företag. Däremot kan inte skillnaderna i behandling anses utgöra statliga stödåtgärder, utan att därmed sammanblanda de självständiga begreppen statliga stödåtgärder och särskilda pålagor i artikel 4 c i EKSG-fördraget.

27 Coal Authority och Förenade kungarikets regering har understrukit att de företag som undantagits från skyldigheten att betala royalty genom ett offentligt anbudsförfarande har övertagit tillgångarna i de statliga bolag som efterträtt BCC, vilket innefattade rätten att exploatera kol vid de fyndigheter som överförts till dessa bolag. Förenade kungarikets regering har härav dragit slutsatsen att den frihet från skyldigheten att erlägga royalty som dessa företag åtnjuter vare sig utgör diskriminering av tillverkare, särskild pålaga eller statlig stödåtgärd. Enligt Coal Authority kan det omtvistade undantaget bara anses utgöra en statlig stödåtgärd, som i så fall skall prövas enligt artikel 4 c i EKSG-fördraget tillsammans med beslut 3632/93. Coal Authority har anfört att artikel 4 c i EKSG-fördraget, såvitt avser särskilda pålagor, i alla händelser inte är relevant i förevarande mål eftersom Banks inte har ifrågasatt sin förpliktelse att betala royalty, utan endast har ifrågasatt den befrielse från skyldigheten att betala royalty som vissa företag beviljats.

28 Kommissionen har för sin del anfört att den skillnad i behandling som den nationella domstolen hänfört sig till kan anses utgöra en diskriminering av tillverkare, en särskild pålaga eller en statlig stödåtgärd.

29 Domstolen skall inleda med att klargöra skillnaden mellan begreppet statliga stödåtgärder i artikel 4 c i EKSG-fördraget och artikel 1 i beslut 3632/93, begreppet särskilda pålagor som även det förekommer i artikel 4 c i EKSG-fördraget och begreppet diskriminering av tillverkare i artikel 4 b i samma fördrag.

30 Begreppet stödåtgärd är mer allmänt än begreppet subvention, eftersom det inte enbart omfattar sådana konkreta förmåner som subventioner utan även ingripanden som på olika sätt minskar de kostnader som normalt belastar företagets budget och som därigenom, utan att det är fråga om subventioner i strikt bemärkelse, är av samma karaktär och har identiskt lika effekter (se dom av den 23 februari 1961 i mål 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg mot Höga myndigheten, REG 1961, s. 1, 39, svensk specialutgåva, volym 1, s. 69, och av den 1 december 1998 i mål C-200/97, Ecotrade, REG 1998, s. I-7907, punkt 34).

31 Enligt artikel 1 i beslut 3632/93, som gäller för allt stöd till kolindustrin, vare sig det är selektivt eller generellt, omfattar begreppet stöd

— "varje åtgärd eller ingrepp, direkt eller indirekt, från de myndigheternas sida, förknippad med produktion, marknadsföring och utrikeshandel, och som ger kolföretagen en ekonomisk fördel genom att minska de kostnader som de normalt skulle tvingats bära, även om det inte innebär någon belastning på offentliga budgetar",

— "användningen av avgifter som myndigheterna har gjort obligatoriska, och som kommer kolindustrin till godo, direkt eller indirekt, utan att någon åtskillnad görs mellan stöd beviljat av staten och stöd beviljat av offentliga eller privata organ som utses av staten att förvalta detta",

— "de inslag av stöd som ingår i medlemsstaternas finansieringsåtgärder för kolföretag i den mån de inte kan betraktas som tillskott av riskkapital till ett företag på normala marknadsekonomi[ska] villkor".

32 Såvitt avser begreppet särskilda pålagor i artikel 4 c i EKSG-fördraget har domstolen fastslagit att en pålaga, vid ett första påseende och utan att detta kriterium kan anses vara avgörande i sig, kan presumeras vara särskild, och således upphävd och otillåten enligt EKSG-fördraget, om den genom att påverka produktionskostnaderna för tillverkare som befinner sig i en jämförbar ställning på olika sätt medför snedvridningar i produktionsvolymer som inte är en följd av ändringar i produktiviteten (dom av den 23 april 1956 i de förenade målen 7/54 och 9/54, Groupement des industries sidérurgiques luxembourgeoises mot Höga myndigheten REG 1956, s. 53, 93).

33 Stöd i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget och i beslut 3632/93 består således i en minskning av sådana kostnader som normalt belastar företagets budget, med hänsyn till pålagesystemets art och systematik (se för motsvarande synsätt, angående begreppet stöd inom ramen för EG-fördraget, dom av den 2 juli 1974 i mål 173/73, Italien mot kommissionen, REG 1974, s. 709, punkt 33; svensk specialutgåva, volym 2, s. 321), medan en särskild pålaga däremot är en extra kostnad i förhållande till vad som är normalt.

34 En och samma åtgärd kan därmed inte utgöra både en statlig stödåtgärd och en särskild pålaga i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget. När det föreligger en skillnad i behandling mellan olika företag avseende deras avgiftsskyldighet bör det således göras en bedömning av vad som är den normala tillämpningen av systemet med avgifter med hänsyn till pålagesystemets art eller systematik.

35 Såvitt avser begreppet diskriminering i artikel 4 b i EKSG-fördraget föreligger enligt domstolens fasta rättspraxis en diskriminering, särskilt vid olika behandling av lika situationer som medför en nackdel för vissa företag jämfört med andra, utan att en sådan särbehandling är motiverad med hänsyn till att det föreligger icke obetydliga objektiva skillnader (se särskilt dom av den 13 juli 1962 i de förenade målen 17/61 och 20/61, Klöckner-Werke AG m.fl. mot Höga myndigheten, REG 1962, s. 615, 652 och av den 15 januari 1985 i mål 250/83, Finsider mot kommissionen, REG 1985, s. 131, punkt 8).

36 En åtgärd som innefattar avgifter kan eventuellt utgöra diskriminering i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget även om den inte har karaktären av vare sig statlig stödåtgärd eller särskild pålaga i den mening som avses i artikel 4 c i samma fördrag (se, för ett motsvarande synsätt i fråga om särskilda pålagor, den ovannämnda domen i målet Groupement des industries sidérurgiques luxembourgeoises mot Höga myndigheten, s. 95). Omvänt gäller att en statlig stödåtgärd inte nödvändigtvis utgör diskriminering, och inte heller är det fullständigt uteslutet att en särskild pålaga skall anses vara diskriminerande.

37 Det är mot bakgrund av dessa principer som en situation som den i målet vid den nationella domstolen skall bedömas.

38 Redogörelsen för de faktiska omständigheterna förefaller leda till att det är nödvändigt att skilja mellan två tidsperioder då förhållandena varit olika.

39 Den första perioden började den 31 oktober 1994, det vill säga dagen för omstruktureringen, då Coal Authority övertog äganderätten till alla kolfyndigheter, oavsett om dessa exploaterats eller inte, som dessförinnan ägts av BCC. Denna period avslutades när aktierna i de statliga bolag som efterträtt BCC i dess egenskap av exploatör överförts till de privata företag som förvärvat dessa genom offentligt anbudsförfarande, det vill säga, såvitt avser den engelska delen av BCC:s verksamhet, när RJB övertagit äganderätten till aktierna i CNML. Under denna period har BCC, och senare de statliga bolag som efterträtt BCC, kunnat exploatera kolfyndigheter med utövande av licenser och koncessioner enligt 1994 års lag utan att utge vederlag.

40 Den andra perioden började när de privata företag som deltagit i anbudsförfarandet, exempelvis RJB, övertog äganderätten till de statliga bolag som efterträtt BCC i dess egenskap av exploatör och pågår, enligt beslutet om att begära

förhandsavgörande, fortfarande. Sedan början av denna period har RJB kunnat utnyttja såväl de licenser och koncessioner som det förvärvat genom att det i samband med anbudsförfarandet har övertagit de tillgångar, rättigheter och skyldigheter avseende exploatering av kol i England som BCC och dess efterträdare CNML haft.

Den första perioden

41 Det framgår av de uppgifter som den nationella domstolen lämnat att sedan den 31 oktober 1994, då äganderätten till samtliga fyndigheter, exploaterade eller inte, övergick till Coal Authority har exploateringen av kol i England och Wales grundats på beviljande av licenser och koncessioner till samtliga exploatörer, däribland såväl BCC som de offentliga, och därefter privata, företag som det har efterträtts av (se section 11.6 a i 1994 års lag).

42 Det framgår också av den nationella domstolens uppgifter att licenser och koncessioner under den första perioden har beviljats BCC och de bolag som efterträtt BCC utan att dessa behövt utge något vederlag, medan alla andra exploatörer som beviljats licenser och koncessioner har förpliktats erlägga royalties.

43 Med hänsyn till det system som upprättats genom 1994 års lag, såsom systemet framgår av handlingarna i målet, och framför allt till den förpliktelse som enligt section 3.4 i sagda lag åligger Coal Authority att "bevilja koncessioner på bästa möjliga villkor", liksom den tillfälliga arten av de befogenheter som Secretary of State givits att bevilja koncessioner och, i Coal Authoritys namn, licenser, utan vederlag, till BCC och de statliga bolag som efterträtt BCC, förefaller det som om

den normala situationen är att exploatörerna skall utge vederlag för de licenser och koncessioner som beviljas.

44 BCC och de statliga bolag som efterträtt BCC har således under den första perioden mottagit ett stöd i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget. Stödet har uppgått till ett belopp motsvarande den royalty som Coal Authority normalt skulle ha krävt av BCC och de statliga bolag som efterträtt BCC om Secretary of State inte utövat dessa befogenheter.

45 Vad gäller förekomsten av diskriminering i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget under den första perioden ankommer det på den nationella domstolen att bedöma huruvida det föreligger sådana viktiga och objektiva skillnader mellan å ena sidan BCC och dess efterträdare och å andra sidan övriga exploatörer som skulle kunna motivera förekomsten av de förmåner som de förstnämnda åtnjutit, och således medföra att dessa förmåner inte skall anses utgöra diskriminering. Den enda omständigheten att förmånerna skulle kunna underlätta privatiseringen av BCC är inte tillräcklig som motivering, för så vitt inte dessa överväganden skulle vara föranledda av särskilda förhållanden rörande exploateringen som inte redan har beaktats inom ramen för särskilda kompensatoriska åtgärder, som de som kommissionen godkänt i sitt beslut 94/995.

46 Svaret till den nationella domstolen är således att de i målet vid den nationella domstolen aktuella förhållanden som rådde från dagen för omstruktureringen till dess att aktierna i de statliga bolag som efterträtt BCC i dess egenskap av exploatör överförts till de privata företag som förvärvat dessa genom offentligt anbudsförfarande innefattar statliga stödåtgärder i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget, men inte särskilda pålagor i den bestämmelsens mening. Samma förhållanden skall också bedömas utgöra diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b, för så vitt det inte finns sådana viktiga och objektiva skillnader mellan å ena sidan BCC och de statliga bolag som efterträtt BCC, i dess egenskap av exploatör, och å andra sidan övriga exploatörer som motiverar skillnaden i behandling mellan de två kategorierna av tillverkare.

Den andra perioden

47 Beträffande den andra perioden vill domstolen framhålla att sedan de statliga bolag som efterträtt BCC efter anbudsförfarande övergått i privat ägo har ingen exploatör beviljats licenser eller koncessioner utan skyldighet att utge vederlag. Det har samtidigt funnits ett flertal sätt att förvärva och betala för licenser och koncessioner.

48 De företag som önskat delta i anbudsförfarandet avseende de statliga bolag som efterträtt BCC har haft möjlighet att för obegränsad tid förvärva rätten till dessa förmåner, vilka ingår bland de rättigheter och skyldigheter som innehades av de bolag som utbjudits till försäljning, genom att lägga ett högre bud än andra. Det finns inget i handlingarna i målet som tyder på att försäljningen inte skulle ha skett i öppen konkurrens utan diskriminering. Dessutom har övriga aktörer, enligt vad som framgår av handlingarna i målet, såsom ovan påpekats, haft möjlighet att välja mellan olika sätt att förvärva rätten till sådana koncessioner, främst genom att betala ett engångsbelopp, en schablonmässigt bestämd periodisk avgift, en periodisk avgift knuten till den mängd kol som utvinns, eller en kombination av två eller tre av dessa sätt att fastställa avgiften.

49 Inget sätt förefaller *a priori* att vara bättre än övriga. Eventuella preferenser avseende ett visst sätt framför ett annat följer av ett antal ekonomiska, tekniska, kommersiella och finansiella parametrar som huvudsakligen förutsätter bedömningar av framtiden och som de olika aktörerna har att bedöma så omsorgsfullt som möjligt med beaktande av den konkurrenssituation i vilken de befinner sig. Det ligger i marknadens natur att sådana val kan vara mer eller mindre omdömesgilla, och att de kan falla väl ut för en aktör men inte för en annan. Sådana fördelar eller nackdelar är emellertid en direkt följd av marknadens funktion och relevansen hos olika aktörers bedömningar.

50 Då de olika sätten att förvärva rättigheter är eller har varit öppna för alla aktörer utan diskriminering kan ett sådant system med flera sätt att förvärva samma typ

av rättigheter inte anses medföra någon snedvridning av konkurrensen. För övrigt finns det inget i beslutet om att begära förhandsavgörande som tyder på att de olika sätten att förvärva rättigheterna skulle vara eller skulle ha varit diskriminerande.

51 Svaret på den nationella domstolens fråga blir därför att en situation som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen efter att aktierna i de statliga bolag som efterträtt BCC i dess egenskap av exploatör överlåtits till privata företag genom ett anbudsförfarande inte skall anses utgöra statliga stödåtgärder eller särskilda pålagor i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget, och inte heller någon diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b i samma fördrag, eftersom möjligheten att utnyttja de olika sätten att förvärva de rättigheter som följer av licenser och koncessioner varken är eller har varit diskriminerande.

Den andra frågan

52 Genom den andra frågan har den nationella domstolen försökt utröna huruvida artikel 4b och c i EKSG-fördraget eller artikel 9.1—9.4 i beslut 3632/93, innehållande regelverket för stöd till kolindustrin, ger upphov till rättigheter för enskilda som nationella domstolar skall skydda, och huruvida Banks kan åberopa dessa bestämmelser som grund för att bolaget inte är skyldigt att betala royalty eller för att erhålla återbetalning av den royalty det tvingats betala.

53 Banks och kommissionen har anfört att frågan skall besvaras jakande. Bestämmelserna i artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare, och i artikel 4 c i samma fördrag, avseende särskilda pålagor, skall i avsaknad av mer specifika bestämmelser i EKSG-fördraget tillämpas fristående, och de är tillräckligt precisa och ovillkorliga. De har anfört att medlemsstaterna enligt artikel 9.4 i beslut 3632/93 inte har rätt att genomföra stödprojekt förrän de godkänts av kommissionen, och att denna bestämmelse, i analogi med den

motsvarande bestämmelsen i artikel 93.3 sista meningen i EG-fördraget (nu artikel 88.3 sista meningen EG), också har direkt effekt.

54 Coal Authority och Förenade kungarikets regering har däremot anfört att dessa bestämmelser inte har direkt effekt.

55 Enligt Coal Authority medför den starka roll kommissionen tilldelats genom EKSG-fördraget med nödvändighet att bestämmelserna i fråga inte skall anses ha direkt effekt. Bestämmelserna i artikel 4 i EKSG-fördraget kan dessutom inte tillämpas fristående, bland annat därför att de bara är tillämpliga "på det sätt som anges i detta fördrag", och de dessutom inte är tillräckligt precisa och ovillkorliga.

56 Coal Authority har vidare anfört, med stöd av Förenade kungarikets regering, att kommissionen, genom att anta beslut 3632/93, har utfärdat mer specifika bestämmelser som ger den rätt att skönsmässigt bedöma om en stödåtgärd är förenlig med den gemensamma marknaden. Enligt artikel 88 i EKSG-fördraget är kommissionen dessutom skyldig att fatta beslut beträffande en medlemsstat som underlåtit att uppfylla sina förpliktelser enligt fördraget, varför genomförandet av bestämmelserna i artikel 4 b och c nödvändigtvis skall ske genom sådana beslut.

57 Som domstolen fastslagit vid flera tillfällen skall bestämmelserna i artikel 4 i EKSG-fördraget endast tillämpas fristående när mer specifika regler saknas. När innehållet i dessa bestämmelser upprepas i eller regleras av andra bestämmelser i fördraget, skall de texter som avser samma bestämmelse beaktas tillsammans och tillämpas samtidigt (se ovannämnda dom i målet Groupement des industries sidérurgiques luxembourgeoises mot Höga myndigheten, s. 91, dom av den 13 april 1994 i mål C-128/92, Banks, REG 1994, s. I-1209, punkt 11, och dom av den 2 maj 1996 i mål C-18/94, Hopkins m.fl., REG 1996, s. I-2281, punkt 16).

58 För att avgöra om en bestämmelse i EKSG-fördraget har direkt effekt och därmed ger upphov till rättigheter för enskilda som nationella domstolar skall skydda måste det undersökas om den är klar och ovillkorlig (ovannämnd dom i målet Banks, punkt 15).

59 Det faktum att en bestämmelse i artikel 4 i EKSG-fördraget inte kan tillämpas fristående medför att den inte har direkt effekt (se domar i de ovannämnda målen Banks, punkt 16, och Hopkins m.fl., punkt 26).

60 Följaktligen, och med hänsyn till svaret på den nationella domstolens första fråga enligt vilket det inte kan ha förekommit några särskilda pålagor i en situation som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen, skall det undersökas om bestämmelserna i artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare, och i artikel 4 c i samma fördrag, såvitt avser stödåtgärder, hänvisar till andra mer specifika bestämmelser i EKSG-fördraget eller sekundärrätten, och, om så inte är fallet, huruvida de är klara och ovillkorliga. Det skall också undersökas huruvida artikel 9.1 och 9.4 i beslut 3632/93 har direkt effekt.

61 Domstolen förkastar inledningsvis det argument som framförts av Coal Authority och Förenade kungarikets regering om att artikel 88 i EKSG-fördraget är en specialbestämmelse som medför att de ifrågavarande bestämmelserna i artikel 4 inte skall tillämpas fristående.

62 I artikel 88 i EKSG-fördraget stadgas framför allt att om kommissionen anser att en medlemsstat inte uppfyllt sina förpliktelser enligt fördraget skall den konstatera denna underlåtenhet genom ett motiverat beslut efter att ha givit denna stat tillfälle att framlägga sina synpunkter.

63 En sådan bestämmelse, som är av allmän art, kan inte anses vara en specifik regel i den mening som avses i den rättspraxis som det hänvisats till i punkt 57 ovan. I annat fall skulle artikel 88 i EKSG-fördraget förhindra samtliga bestämmelser i artikel 4 från att tillämpas fristående, vilket strider mot nämnda rättspraxis.

Artikel 4 c i EKSG-fördraget, såvitt avser statliga stödåtgärder, och artikel 9.1—9.4 i beslut 3632/93

64 Även om det i den ovannämnda domen i målet De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg mot Höga myndigheten fastslagits att artikel 4 c i EKSG-fördraget, såvitt avser stödåtgärder, skulle tillämpas fristående och därmed hade direkt effekt, är den tolkningen i dag överspelad.

65 Sedan 1965 har kommissionen nämligen med stöd av artikel 95 första stycket i EKSG-fördraget successivt antagit generellt tillämpliga beslut, allmänt kallade regelverk, som på vissa villkor och i särskilt angivna fall tillåtit medlemsstaterna att ge subventioner eller stöd åt kolindustrin, och dessa åtgärder anses således vara förenliga med den gemensamma marknadens funktion.

66 Det beslut som aktualiserats i målet vid den nationella domstolen är beslut 3632/93, som gäller till och med den 23 juli 2002. I detta beslut definieras begreppet stöd till kolindustrin (i artikel 1), anges bestämmelser om beviljande av statliga stödåtgärder (i artiklarna 2—7), och anges detaljerade regler för förfarandet för medlemsstaternas anmälan av finansiella åtgärder som de har för avsikt att vidta till förmån för kolindustrin och för kommissionens utvärderings- och tillståndsförfaranden (i artiklarna 8 och 9).

67 Artikel 4 c i EKSG-fördraget, såvitt avser förenligheten av subventioner eller stödåtgärder med den gemensamma marknaden, har genomförts genom beslut 3632/93, så att den bestämmelsen i detta avseende inte längre kan tillämpas fristående, och således saknar direkt effekt.

68 Enligt artiklarna 8 och 9 i beslut 3632/93 har kommissionen en exklusiv behörighet att avgöra om en stödåtgärd är förenlig med de kriterier som angivits i det beslutet. I avsaknad av sådant beslut från kommissionen kan således enskilda inte ifrågasätta huruvida en stödåtgärd är förenlig med beslutet inför nationella domstolar (se, analogt, avseende artiklarna 65 och 66.7 i EKSG-fördraget, dom i det ovannämnda målet Banks, punkterna 17 och 18, och, såvitt avser artikel 63.1 i EKSG-fördraget, dom i det ovannämnda målet Hopkins, punkt 27).

69 Enligt artikel 9.1 i beslut 3632/93 skall medlemsstaterna anmäla alla finansiella stödåtgärder de avser att vidta till förmån för kolindustrin till kommissionen, och enligt artikel 9.4 första meningen får de inte verkställa planerade stödåtgärder förrän kommissionen har godkänt dem.

70 Den sistnämnda bestämmelsen överensstämmer i sak med artikel 93.3 sista meningen i EG-fördraget, enligt vilken medlemsstaterna inte får genomföra en stödåtgärd innan kommissionen fattat ett slutgiltigt beslut. Den bestämmelsen i EG-fördraget har, som domstolen fastslagit, direkt effekt och ger därmed upphov till rättigheter till förmån för enskilda som nationella domstolar är skyldiga att skydda (se i synnerhet dom av den 11 december 1973 i mål 120/73, Lorenz, REG 1973, s. 1471, punkt 8; svensk specialutgåva, volym 2, s. 177). Samma sak skall således gälla avseende artikel 9.4 första meningen i beslut 3632/93.

71 För att avgöra om en statlig åtgärd som genomförts utan att förfarandet för förhandsgranskning i artikel 9 i beslut 3632/93 iakttagits skulle ha underställts en

sådan prövning kan det bli nödvändigt för en nationell domstol att tolka begreppet stödåtgärd i artikel 4 c i EKSG-fördraget och i artikel 1 i detta beslut.

72 Härav följer att artikel 4 c i EKSG-fördraget, såvitt avser frågan huruvida stödåtgärder är förenliga med den gemensamma marknaden, inte har direkt effekt. Däremot har artikel 9.4 första meningen i beslut 3632/93 direkt effekt och ger därmed upphov till rättigheter för enskilda som nationella domstolar måste skydda. Begreppet stödåtgärd i artikel 4 c i EKSG-fördraget och i artikel 1 i beslut 3632/93 kan i detta sammanhang bli föremål för tolkning i nationella domstolar.

73 Som domstolen fastslagit inom ramen för tillämpningen av EG-fördraget påverkas giltigheten av rättsakter om genomförande av stödåtgärder av om nationella myndigheter överträder förbudet att genomföra stödåtgärder utan föregående godkännande från kommissionen. Nationella domstolar skall tillförsäkra enskilda, som har rätt att åberopa en sådan överträdelse, att samtliga följder av ett sådant åsidosättande beaktas fullt ut i enlighet med nationell rätt, såväl i fråga om giltigheten av de rättsakter som har antagits för genomförandet av stödåtgärderna som återbetalning av det finansiella stöd som beviljats i strid med denna bestämmelse eller med eventuella interimistiska åtgärder (se dom av den 21 november 1991 i mål C-354/91, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires och Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, REG 1991, s. I-5505, punkt 12; svensk specialutgåva, volym 11, s. 463).

74 Som domstolen likaledes har fastslagit är den naturliga konsekvensen av att en stödåtgärd befinns vara otillåten att den skall återkrävas (se i synnerhet dom av den 21 mars 1990 i mål C-142/87, Belgien mot kommissionen (kallat Tubemeuse), REG 1990, s. I-959, punkt 66; svensk specialutgåva, volym 10, s. 369, dom i det ovannämnda målet Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires och Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, punkt 12, dom av den 10 juni 1993 i mål C-183/91, kommissionen mot

Grekland, REG 1993, s. I-3131, punkt 16, och dom av den 11 juli 1996 i mål C-39/94, SFEI m.fl., REG 1996, s. I-3547, punkt 68). Det skall emellertid preciseras vilken omfattning den direkta effekten av artikel 9.4 första meningen i beslut 3632/93 har i en situation som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen.

75 Det är nödvändigt, för att bevara den ändamålsenliga verkan av fördragens bestämmelser om statliga stödåtgärder, att återställa den situation som rådde innan ett otillåtet eller med den gemensamma marknaden oförenligt stöd betalades. De nationella domstolarna skall med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet undersöka om det är möjligt att bifalla enskildas krav som skulle bidra till ett sådant återställande (se i detta avseende dom i det ovannämnda målet Tubemeuse, punkt 66).

76 I målet vid den nationella domstolen har Banks inte framställt något krav på att stödet skall återbetalas utan på att slippa betala royalties. Det skall framhållas att en återbetalning av stödet i alla händelser kan visa sig vara omöjlig.

77 Det faktum att de statliga bolag som efterträtt BCC senare köpts upp genom ett öppet och konkurrensutsatt anbudsförfarande på marknadsmässiga villkor medför att det stöd som BCC och de statliga bolag som efterträtt BCC erhållit inte längre är för handen i de sålunda privatiserade verksamheterna, som den som förvärvats av RJB. Eftersom anbudsgivarna köpt bolagen i fråga i konkurrens utan att diskriminering förekommit och, per definition, till marknadsmässiga priser, det vill säga till det högsta pris någon privat investerare varit beredd att under normala konkurrensförhållanden betala för bolagen i den situation de befunnit sig, i synnerhet efter att ha mottagit statligt stöd, har marknadsvärdet av det stöd som förekommit uppskattats och inkluderats i köpeskillingen. Under sådana förhållanden kan inte köparna anses ha erhållit en fördel jämfört med andra aktörer på marknaden (se i detta avseende dom av den 21 mars 1991 i mål C-305/89, Italien mot kommissionen, REG 1991, s. I-1603, punkt 40). Det kan således inte krävas att köparna av de privatiserade företagen, som RJB, skall återbetala stödet i fråga.

78 När ett företag som mottagit stöd säljs till ett marknadsmässigt pris ingår emellertid värdet av det tidigare stödet i princip i priset och säljaren av företaget behåller därmed värdet av sagda stöd. Återställandet av den situation som rådde innan stödet gavs skall i så fall genomföras genom att säljaren återbetalar stödet.

79 I en situation som den i målet vid den nationella domstolen skulle en återbetalning av stödet från säljaren av de bolag som mottagit stödet emellertid inte ha sådan verkan, eftersom den som fått stödet och den som givit stödet ur ekonomisk synpunkt är en och samma person som således skulle återbetala till sig själv. Staten uppträder i egenskap av givare av stödet, eftersom den royalty som BCC och de statliga bolag som efterträtt BCC sluppit betala normalt skulle ha betalats till staten. Om vad som influtit vid privatiseringen slutligen har kommit staten till godo, har denna samtidigt som den varit stödgivare också varit säljare av företagen. Samma sak gäller om det som influtit har kommit BCC, som förefaller ha behållts för att säkerställa fullgörandet av vissa förpliktelser i samband med dess tidigare verksamhet, eller varje annan organisation som inte verkar på en konkurrensutsatt marknad till godo, om det också medfört att staten i motsvarande mån undvikit utgifter. I en sådan situation kan inte den situation som rådde innan stödet gavs återställas genom att stödet återbetalas.

80 Detta kan emellertid inte medföra att andra exploatörer retroaktivt inte skall anses vara skyldiga att betala den omtvistade royaltyersättningen. Den som är skyldig att utge en obligatorisk skatt eller avgift kan inte slippa sin betalningsskyldighet genom att ett undantag som är riktat till andra personer anses vara statligt stöd (se i detta avseende dom av den 9 mars 2000 i mål C-437/97, EKW och Wein & Co., REG 2000, s. I-1157, punkterna 51—53, och dom av den 13 juli 2000 i mål C-36/99, Idéal tourisme, REG 2000, s. I-6049, punkterna 26—29). Följaktligen kan, också med beaktande av de omständigheter som angivits i punkterna 77—79 i denna dom och av åtgärdernas stödkaraktär inte sådana krav som framställts av Banks i målet vid den nationella domstolen bifallas. Detta inverkar inte på talan som eventuellt kan komma att väckas av

BCC:s gamla konkurrenter, om förhållandena så skulle föranleda, för att kräva ersättning för den skada de lidit till följd av den konkurrensfördel som BCC och de statliga bolag som efterträtt BCC erhållit.

Artikel 4b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare

81 Ett flertal bestämmelser i EKSG-fördraget förutom artikel 4 b innehåller specifika förbud mot vissa typer av diskriminering. Ingen av dessa bestämmelser rör dock diskriminering av tillverkare.

82 I artikel 65.1 i EKSG-fördraget förbjuds alla överenskommelser mellan företag som är ägnade att inom den gemensamma marknaden direkt eller indirekt förhindra, inskränka eller snedvrida den normala konkurrensen, och i artikel 65.4 stadgas att kommissionen ensam skall vara behörig att avgöra om nämnda överenskommelser står i överensstämmelse med bestämmelserna i denna artikel.

83 I sin dom av den 20 mars 1957 i mål 2/56, Geitling mot Höga myndigheten (REG 1957, s. 9, 44) fastslog domstolen att bestämmelserna i artikel 65 inte i egenskap av *lex specialis* utesluter tillämpningen av den grundläggande bestämmelsen i artikel 4 b. Domstolen fastslog att artiklarna 4 b och 65 i EKSG-fördraget inte uteslöt varandras tillämpning eller giltighet, att de tjänade till att genomföra gemenskapens mål, att de i detta avseende kompletterade varandra och att dess innehåll i vissa fall kan omfatta förhållanden som motiverar en samtidig tillämpning, i konkurrens, av dessa artiklar.

84 Härav följer att det faktum att en diskriminering omfattas av artikel 65 i EKSG-fördraget inte utesluter en fristående tillämpning av artikel 4 b.

85 I artikel 66.1 i EKSG-fördraget anges att kommissionens förhandstillstånd krävs för varje förfarande som leder till en koncentration av företag. I artikel 66.2 stadgas att kommissionen vid bedömningen av en koncentration och i enlighet med principen om icke-diskriminering i artikel 4 b skall beakta storleken av företag av likartat slag inom gemenskapen i den utsträckning kommissionen anser detta vara motiverat för att undvika eller utjämna de nackdelar som följer av skillnader i konkurrensvillkoren.

86 Artikel 66 i EKSG-fördraget kan inte anses genomföra artikel 4 b i samma fördrag, trots hänvisningen till den sistnämnda bestämmelsen. Artikel 66 innehåller ingen precisering av villkoren för tillämpning av principen om icke-diskriminering i artikel 4 b, utan anger endast att kommissionen, när den bedömer huruvida en företagskoncentration är förenlig med EKSG-fördraget, skall beakta den principen.

87 Artikel 67 i EKSG-fördraget omfattar, slutligen, vissa verkningar på konkurrensförhållanden som kan följa av medlemsstaternas åtgärder.

88 Artiklarna 4 och 67 i EKSG-fördraget har var sitt avgränsat tillämpningsområde. I artikel 4 upphävs och förbjuds vissa åtgärder från medlemsstaterna som inom tillämpningsområdet för EKSG-fördraget överförts till gemenskapens kompetens, medan artikel 67 syftar till att åtgärda vissa verkningar på konkurrensförhållandena som kan följa av medlemsstaternas utövande av den kompetens de behållit (se dom i det ovannämnda målet De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg mot Höga myndigheten, punkt 47). Artikel 67 i EKSG-fördraget omfattar även allmänna åtgärder som medlemsstaterna kan vidta inom ramen för sin ekonomiska eller sociala politik, liksom åtgärder vidtagna av medlemsstaterna som kan tillämpas på andra områden än kol- eller stålindustrin, men som kan medföra en märkbar påverkan på konkurrensvillkoren inom dessa industrier.

89 Härav följer att inte heller artikel 67 i EKSG-fördraget har till syfte att genomföra artikel 4 b i samma fördrag.

90 Det finns således ingen bestämmelse i EKSG-fördraget av mer specifikt innehåll än artikel 4 b, såvitt avser diskriminering av tillverkare. Den bestämmelsen kan därmed tillämpas fristående.

91 Genom att föreskriva att åtgärder eller förfaranden som medför diskriminering av tillverkare är oförenliga med den gemensamma marknaden, och att den således skall upphävas och förbjudas inom gemenskapen, innehåller artikel 4 b i EKSG-fördraget en precis och ovillkorlig förpliktelse. Domstolen har fastslagit att de förbud som stadgas i artikel 4 i EKSG-fördraget är mycket strängt formulerade (se dom i det ovannämnda målet De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg mot Höga myndigheten, punkt 41). Artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt gäller diskriminering av tillverkare, ger därmed direkt upphov till rättigheter för enskilda som nationella domstolar måste skydda.

92 I en situation som den i målet vid den nationella domstolen, där den eventuella diskrimineringen bestått i att ge otillåtet stöd i form av ett undantag från skyldigheten att betala royalty, kan dock inte konstaterandet av en sådan diskriminering, med hänsyn till vad som anförts i punkt 80 i denna dom, medföra att stödmottagarens konkurrenters krav på retroaktiv befrielse från skyldigheten att betala royalty skall bifallas.

93 Den nationella domstolens andra fråga skall således besvaras så, att artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare, och artikel 9.4 första meningen i beslut 3632/93 direkt ger upphov till rättigheter för enskilda som nationella domstolar måste skydda. Artikel 4 c i EKSG-fördraget, såvitt avser stödåtgärders förenlighet med den gemensamma marknaden, ger emellertid inte

upphov till sådana rättigheter. De nationella domstolarna är emellertid behöriga att tolka begreppet stödåtgärd i artikel 4 c i EKSG-fördraget och artikel 1 i beslut 3632/93 för att fastställa konsekvenserna av en eventuell överträdelse av artikel 9.4 första meningen i detta beslut.

94 Svaret på den nationella domstolens andra fråga är vidare att i en situation som den i målet vid den nationella domstolen kan inte förekomsten av stödåtgärder som är otillåtna därför att de inte godkänts av kommissionen innan de beviljats, och som, eventuellt, innefattar en diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget i form av en skyldighet för vissa tillverkare att utge royalty medan andra undantagits från den skyldigheten, medföra att de tillverkare som varit skyldiga att betala royalty retroaktivt skall befrias från den skyldigheten.

Den tredje frågan

95 Med sin tredje fråga vill den nationella domstolen få svar på frågan huruvida en nationell domstol, vid ett jakande svar på den andra frågan, kan finna att det förelegat en diskriminering i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget eller en stödåtgärd i den mening som avses i artikel 4 c i samma fördrag och artikel 1 i beslut 3632/93 trots

— antagandet av beslut 94/995,

— antagandet av beslutet den 21 december 1994, och

— skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995.

96 Trots det nekande svaret på den andra delen av den nationella domstolens andra fråga bedömer domstolen att det, med hänsyn till intresset som svaranden i målet vid den nationella domstolen kan ha av att det icke desto mindre konstateras att det föreligger en diskriminering i den mening som ovan angivits, kan vara ändamålsenligt att besvara den tredje frågan.

97 Coal Authority och Förenade kungarikets regering, som föreslagit att den andra frågan skall besvaras nekande, har anfört att en nationell domstol, vid sådana förhållanden som de i målet vid den nationella domstolen, inte kan tillämpa bestämmelserna i artikel 4 b och c i EKSG-fördraget direkt.

98 Enligt dem omfattade Naloos klagomål i synnerhet tillämpningen av systemet med royalties efter privatiseringen av BCC. Detta klagomål har emellertid avslagits av kommissionen genom skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995. Dessa beslut, mot vilka talan inte förts vid Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt, binder således de nationella domstolarna. Enligt Coal Authority har Naloos klagomål också avslagits av kommissionen i dess beslut av den 21 december 1994 och, om än underförstått, i dess beslut 94/995.

99 Banks och kommissionen har däremot gjort gällande att de kommissionsbeslut som den nationella domstolen hänvisat till inte hindrar den från att, om förhållandena så skulle föranleda, konstatera förekomsten av en diskriminering av tillverkare eller en stödåtgärd i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget och i beslut 3632/93. Banks, som anfört att Naloos klagomål inte omfattat tillämpningen av systemet med royalties efter privatiseringen av BCC,

och kommissionen, som har hävdat den motsatta ståndpunkten i den frågan, har båda hävdat att kommissionen inte tagit ställning till dessa frågor i ifrågavarande beslut.

100 I detta avseende framgår det av domstolens svar på den andra frågan att nationella domstolar är behöriga att konstatera förekomsten av diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget och av stödåtgärder i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget och i artikel 1 i beslut 3632/93.

101 Frågan huruvida de beslut av kommissionen som den nationella domstolen hänvisat till kan påverka utövandet av denna kompetens är endast relevant för det fall att kommissionen i dessa beslut faktiskt tagit ställning i frågan huruvida det omtvistade systemet med royalties varit förenligt med EKSG-fördraget. Det är således lämpligt att närmare undersöka innehållet i dessa beslut.

102 För det första har kommissionen genom sitt beslut 94/995 för räkenskapsåren 1994/1995 och 1995/1996 godkänt en rad stödåtgärder avseende åtgärder för att komma till rätta med miljöförstöring som orsakats av BCC:s utvinning av kol, avseende olika sociala förmåner och rättigheter till fria bränsleleveranser för före detta anställda vid BCC, och avseende vissa omstruktureringskostnader för BCC.

103 Det kan således inte hävdas att kommissionen genom detta beslut, som avser vissa angivna stödåtgärder under två angivna räkenskapsår, har tagit ställning till det omtvistade systemet med royalties.

104 För det andra har kommissionen genom beslutet av den 21 december 1994, som antagits med stöd av artikel 66.2 i EKSG-fördraget, godkänt RJB:s förvärv av CNML. Detta beslut om godkännande av en koncentration omfattar endast den ställning företagen RJB och CNML efter koncentrationen skulle få på marknaden. Kommissionen har således inte där uttalat sig om huruvida det omtvistade systemet med royalties varit förenligt med EKSG-fördraget, vilket inte heller omfattats av anmälan om koncentration.

105 För det tredje har kommissionen genom sina skrivelser av den 4 maj och den 14 juli 1995 besvarat Naloos klagomål vad avser de aspekter av klagomålet som rört otillåtna statliga stödåtgärder, där undersökningen genomförts av kommissionens generaldirektorat för energi. Det framgår emellertid av handlingarna att kommissionen i dessa skrivelser inte tagit ställning till det omtvistade systemet med royalties med avseende på reglerna om statliga stödåtgärder.

106 Det framgår av vad som ovan anförts att kommissionen inte i något av de beslut som den nationella domstolen hänvisat till har uttalat sig om huruvida det omtvistade systemet med royalties varit förenligt med EKSG-fördraget.

107 Den nationella domstolens tredje fråga skall således besvaras så att en nationell domstol kan finna att det förelegat en diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget eller en stödåtgärd i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget och i artikel 1 i beslut 3632/93 trots att kommissionen antagit

— beslut 94/995,

— beslutet den 21 december 1994, och

— de beslut som framgår av skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995.

Den fjärde frågan

108 Genom den första delen av den fjärde frågan vill den nationella domstolen få klarhet i huruvida den omständigheten att varken Naloo eller Banks med stöd av artikel 33 i EKSG-fördraget fört talan mot beslut 94/995, beslutet av den 21 december 1994 eller skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995 medför att Banks inte kan göra gällande de föregivna överträdelserna av artikel 4 b eller c i EKSG-fördraget eller av beslut 3632/93 inför nationella domstolar. Genom den andra delen av den fjärde frågan vill den nationella domstolen veta huruvida Banks kan åberopa de föregivna överträdelserna inför nationella domstolar, när varken Banks eller Naloo utnyttjat förfarandet i artikel 35 i EKSG-fördraget för att förmå kommissionen att ta ställning till de påstådda överträdelserna.

Den fjärde frågans första del

109 Banks och kommissionen har anfört att de kommissionsbeslut som den nationella domstolen hänvisat till inte avsett det omtvistade systemet med royalties, och att

de således inte medför att Banks inte skulle kunna åberopa detta systems oförenlighet med EKSG-fördraget.

110 Coal Authority och Förenade kungarikets regering anser däremot att eftersom Banks inte fört talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut har bolaget inte rätt att indirekt föra talan om giltigheten av dessa beslut inför nationella domstolar.

111 Domstolen erinrar om att den i sin dom av den 9 mars 1994 i mål C-188/92, TWD Textilwerke Deggendorf (REG 1994, s. I-833; svensk specialutgåva, volym 15, s. 59) fastslagit att, inom ramen för EG-fördraget, en stödmottagare inte kunde åberopa att ett kommissionsbeslut om skyldighet för en medlemsstat att kräva återbetalning av utbetalt stöd är ogiltigt eftersom inte stödmottagaren använt sig av möjligheten i artikel 173 i EG-fördraget (nu artikel 230 EG i ändrad lydelse) att föra talan om ogiltighet, och mottagaren utan tvekan hade kunnat föra sådan talan. I annat fall skulle, enligt domstolen, stödmottagaren ha möjlighet att kringgå den definitiva verkan som, av rättssäkerhetsskäl, ett beslut har efter att tiden för talan om ogiltigförklaring i artikel 173 i EG-fördraget löpt ut (se också dom av den 30 januari 1997 i mål C-178/95, Wiljo, REG 1997, s. I-585, punkt 21, och av den 15 februari 2001 i mål C-239/99, Nachi Europe, REG 2001, s. I-1197, punkt 30).

112 För att den lösning som domstolen använt i sin dom i målet TWD Textilwerke skall kunna överföras till målet vid den nationella domstolen skulle det i vart fall krävas att Banks inför nationell domstol hade ifrågasatt giltigheten av de kommissionsbeslut som bolaget skulle ha kunnat föra talan emot. Som domstolen emellertid har konstaterat i punkt 107 i denna dom har kommissionen inte i något av de beslut som den nationella domstolen hänvisat till uttalat sig om huruvida det omtvistade systemet med royalties är förenligt med EKSG-fördraget.

113 Den omständigheten att vare sig Banks eller Naloo fört talan om ogiltigförklaring av dessa beslut medför således inte att Banks inte har rätt att inför nationella domstolar åberopa överträdelser av artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare, eller av artikel 9.4 första meningen i beslut 3632/93.

Den fjärde frågans andra del

114 Coal Authority och Förenade kungarikets regering har anfört att, för det fall att kommissionen inte skall anses ha avslagit Naloos klagomål genom de beslut som den nationella domstolen hänvisat till, Banks varit skyldigt att använda sig av förfarandet i artikel 35 i EKSG-fördraget. Då Banks inte uppfyllt den skyldigheten kan bolaget inte inför nationella domstolar åberopa samma överträdelser som Naloos klagomål omfattat.

115 Banks och, efter viss tvekan, kommissionen har anfört motsatt ståndpunkt.

116 Det skall understrykas att den nationella domstolen har utgått ifrån, vilket visat sig överensstämma med fakta, att kommissionen ännu inte har tagit ställning till det omtvistade systemet med royalties. Den har ställt frågan huruvida, under dessa förhållanden, den omständigheten att varken Banks eller Naloo med stöd av artikel 35 i EKSG-fördraget inlett ett förfarande i syfte att förmå kommissionen att ange sin ståndpunkt avseende detta system kan medföra att Banks inte har rätt att åberopa överträdelser av artikel 4 b eller c i EKSG-fördraget eller av beslut 3632/93 inför nationella domstolar.

117 Som framgår av svaret på den andra frågan är nationella domstolar behöriga att bedöma överträdelser av bestämmelserna i artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare, och av artikel 9.4 i beslut 3632/93.

118 Skyldigheten för nationella domstolar att tillämpa dessa bestämmelser kan inte begränsas endast på grund av att kommissionen har mottagit ett klagomål som aktualiserar analoga frågeställningar till vilka den ännu inte tagit ställning, även om klaganden är part i målet vid den nationella domstolen och skulle ha kunnat väcka talan med stöd av artikel 35 i EKSG-fördraget.

119 Även om kommissionen och de nationella domstolarna samtidigt kan vara behöriga att tillämpa vissa bestämmelser i EKSG-fördraget, har de inte nödvändigtvis samma behörighet att pröva enskilda krav som grundats på dessa bestämmelser (se i detta avseende, inom ramen för EG-fördraget, kommissionens meddelande 93/C 39/05 om samarbete mellan kommissionen och de nationella domstolarna vid tillämpningen av artiklarna 85 och 86 i EEG-fördraget, EGT C 39, s. 6). Det kan således inte krävas av en enskild som har anfört ett klagomål grundat på denna typ av bestämmelser hos kommissionen att han under alla omständigheter måste fullfölja sin talan, om det behövs genom att inleda ett förfarande enligt artikel 35 i EKSG-fördraget, tills kommissionen tagit ställning till klagomålet, även om kommissionen inte visat något intresse av att pröva klagomålet och då den enskilde, beroende på hur situationen utvecklas, kan ha ett större intresse av att föra talan vid en nationell domstol, eller vara tvungen att föra en sådan talan.

120 Under dessa förhållanden medför inte principen, vilken kommissionen hänvisat till i sitt yttrande, om att ett anhängiggörande hos kommissionen enligt artikel 35 i EKSG-fördraget inte kan fördröjas på obestämd tid, i synnerhet om det är uppenbart att kommissionen inte har för avsikt att pröva klagomålet (se dom av den 6 juli 1971 i mål 59/70, Nederländerna mot kommissionen, REG 1971,

s. 639, punkterna 14—19; svensk specialutgåva, volym 1, s. 585) att en kärande vid en nationell domstol berövas möjligheten att åberopa bestämmelserna i artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare, och artikel 9.4 i beslut 3632/93.

121 Som domstolen har fastslagit avseende tillämpningen av EG-fördraget åligger det medlemsstaternas domstolar att i enlighet med samarbetsprincipen i artikel 5 i EG-fördraget (nu artikel 10 EG) — som i sak överensstämmer med artikel 86 första och andra stycket i EKSG-fördraget — säkerställa det rättsliga skydd för enskilda som följer av gemenskapsrättens direkta effekt. I avsaknad av gemenskapsrättsliga föreskrifter på området skall det i varje medlemsstats rättsordning anges vilka domstolar som är behöriga och vilka förfaranden för att väcka talan som är avsedda att tillvarata de rättigheter som för enskilda följer av gemenskapsrättens direkta effekt. Dessa förfaranden får emellertid varken vara mindre förmånliga än dem som avser liknande talan som grundas på nationell rätt eller göra det i praktiken omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som följer av gemenskapsrätten (se bland annat dom av den 14 december 1995 i mål C-312/93, Peterbroeck, REG 1995, s. I-4599, punkt 12, och där anförd rättspraxis).

122 Såvitt avser statliga stödåtgärder skall, när det förfarande som skall tillämpas enligt den nationella rätten omfattar återbetalning av otillåtet stöd, de relevanta bestämmelserna enligt nationell rätt tillämpas så, att den återbetalning som erfordras enligt gemenskapsrätten i praktiken inte blir omöjlig att genomföra (se i synnerhet, avseende tillämpningen av EG-fördraget, dom av den 2 februari 1989 i mål 94/87, kommissionen mot Tyskland, REG 1989, s. 175, punkt 12, och av den 20 september 1990 i mål C-5/89, kommissionen mot Tyskland, REG 1990, s. I-3437, punkt 12; svensk specialutgåva, volym 10, s. 499), och en medlemsstat kan inte åberopa bestämmelser, praxis eller förhållanden i sin interna rättsordning som grund för att underlåta att fullgöra sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten (se i synnerhet dom av den 20 september 1990 i det ovannämnda målet kommissionen mot Tyskland, punkt 18). Samma principer skall tillämpas i fall där enskilda på ett legitimt sätt framför andra krav än på återbetalning av statligt stöd, efter att ha visat förekomsten av en överträdelse av artikel 4 b i

EKSG-fördraget, i form av en diskriminering av tillverkare, eller en överträdelse av artikel 9.4 i beslut 3632/93, i form av ett beviljande av stöd utan kommissionens godkännande.

123 Det följer av vad ovan anförts att den omständigheten att vare sig Banks eller Naloo inlett ett förfarande enligt artikel 35 i EKSG-fördraget för att förmå kommissionen att ta ställning till det omtvistade systemet med royalties inte medför att Banks förlorat rätten att inför nationella domstolar åberopa en överträdelse av artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare, eller av artikel 9.4 första meningen i beslut 3632/93.

124 Den nationella domstolens fjärde fråga skall således besvaras så, att den omständigheten att varken Banks eller Naloo

— fört talan enligt artikel 33 i EKSG-fördraget om ogiltigförklaring av beslut 94/995, beslutet av den 21 december 1994 eller de beslut som skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995 innehållit, eller

— inlett ett förfarande enligt artikel 35 i EKSG-fördraget för att förmå kommissionen att ta ställning till de påstådda överträdelserna av artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering mellan tillverkare, eller artikel 9.4 första meningen i beslut 3632/93,

medför inte att Banks förlorat rätten att inför nationella domstolar åberopa överträdelser av dessa.

Rättegångskostnader

125 De kostnader som har förorsakats den brittiska regeringen och kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på denna att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående de frågor som genom beslut av den 31 juli 1998 har ställts av Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) — följande dom:

1) **Sådana förhållanden som de som rådde i målet vid den nationella domstolen från dagen för omstruktureringen till dess att aktierna i de statliga bolag som efterträtt BCC i dess egenskap av exploatör överförts till de privata företag som förvärvat dessa genom offentligt anbudsförfarande innefattar statliga stödåtgärder i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget, men inte särskilda pålagor i den bestämmelsens mening. Samma förhållanden skall också bedömas utgöra diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b, för så vitt det inte finns sådana viktiga och objektiva skillnader mellan å ena sidan British Coal Corporation och de statliga bolag som**

efterträtt British Coal Corporation, i dess egenskap av exploatör, och å andra sidan övriga exploatörer som motiverar skillnaden i behandling mellan de två kategorierna av tillverkare.

En situation som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen avseende överlåtelse av aktierna i de statliga bolag som efterträtt British Coal Corporation i dess egenskap av exploatör till privata företag genom ett offentligt anbudsförfarande skall inte anses utgöra statliga stödåtgärder eller särskilda pålagor i den mening som avses i artikel 4 c i fördraget och inte heller någon diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b i samma fördrag, eftersom möjligheten att utnyttja de olika sätten att förvärva de rättigheter som följer av licenser och koncessioner varken är eller har varit diskriminerande.

2) Artikel 4 b i fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare, och artikel 9.4 första meningen i kommissionens beslut 3632/93/EKSG om gemenskapsregler för statsstöd till kolindustrin ger direkt upphov till rättigheter för enskilda som nationella domstolar måste skydda. Artikel 4 c i fördraget, såvitt avser stödåtgärders förenlighet med den gemensamma marknaden, ger emellertid inte upphov till sådana rättigheter. De nationella domstolarna är emellertid likväl behöriga att tolka begreppet stödåtgärder i artikel 4 c i fördraget och artikel 1 i beslut 3632/93 för att fastställa konsekvenserna av en eventuell överträdelse av artikel 9.4 första meningen i detta beslut.

I en situation som den i målet vid den nationella domstolen kan inte förekomsten av stödåtgärder, som är otillåtna därför att de inte godkänts av kommissionen innan de beviljats och, eventuellt, innefattar diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b i fördraget i form av en skyldighet för vissa tillverkare att utge royalty medan andra undantagits från den skyldigheten, medföra att de tillverkare som varit skyldiga att betala royalty retroaktivt skall befrias från den skyldigheten.

3) En nationell domstol är behörig att fastslå att det förelegat en diskriminering av tillverkare i den mening som avses i artikel 4 b i EKSG-fördraget eller en stödåtgärd i den mening som avses i artikel 4 c i EKSG-fördraget och i artikel 1 i beslut 3632/93 trots att kommissionen antagit

— beslut 94/995/EKSG av den 3 november 1994 om ekonomiskt stöd från Förenade kungariket till förmån för kolindustrin under räkenskapsåren 1994/1995 och 1995/1996,

— beslutet den 21 december 1994 om godkännande av RJB Mining Ltd:s förvärv av Central and Northern Mining Ltd, och

— de beslut som framgår av skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995 till National Association of Licensed Opencast Operators till svar på det klagomål den organisationen anfört den 19 augusti 1994.

4) Den omständigheten att varken H. J Banks & Co. Ltd eller National Association of Licensed Opencast Operators

— fört talan enligt artikel 33 i EKSG-fördraget om ogiltigförklaring av beslut 94/995, beslutet av den 21 december 1994 om godkännande av RJB Mining Ltd:s förvärv av Central and Northern Mining Ltd eller de beslut som skrivelserna av den 4 maj och den 14 juli 1995 till National Association of Licensed Opencast Operators innehållit, eller

— **inlett ett förfarande enligt artikel 35 i EKSG-fördraget för att förmå kommissionen att ange sin ståndpunkt avseende påstådda överträdelser av artikel 4 b i EKSG-fördraget, såvitt avser diskriminering av tillverkare, eller av artikel 9.4 första meningen i beslut 3632/93.1**

medför inte att H. J Banks & Co. Ltd förlorat rätten att inför nationella domstolar åberopa dessa överträdelser.

Rodríguez Iglesias Gulmann La Pergola

Wathelet Skouris Edward

Puissochet Jann Sevón

Schintgen Macken

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 20 september 2001.

R. Grass G.C. Rodríguez Iglesias

Justitiesekreterare Ordförande